

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4039

[Total No. of Pages : 4

[6539]-511

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

POL-501-MJ : Western Political Thought

(2023 Pattern) (NEP 2020) (CBCS) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following (300 words) : **[15]**

- a) Explain Plato's ideal state.
- b) Explain Thomas Hobbes Social Contract theory.

Q2) Attempt any one of the following (300 words) : **[15]**

- a) Explain Mill's views on Liberty.
- b) Explain Karl Marx's thoughts on class.

Q3) Attempt any one of the following (300 words) : **[15]**

- a) Explain Plato's views on education.
- b) Explain the Mill's views on representative government.

Q4) Attempt any one of the following (300 words) : **[15]**

- a) Explain Marx's historical materialism.
- b) Explain Thomas Hobbes natural rights.

P.T.O.

Q5) Write any two short notes.

[10]

- a) Plato's theory of justice
- b) Utilitarianism
- c) Karl Marx's Communism
- d) Karl Marx's views on Revolution

Total No. of Questions : 5]

PE-4039

[6539]-511

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

POL-501-MJ : Western Political Thought

(2023 Pattern) (NEP 2020) (CBCS) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) प्लेटोचे आदर्श राज्य स्पष्ट करा.
ब) थॉमस हॉब्सचा सामाजिक करार सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) मिलचे स्वातंत्र्याबाबत विचार स्पष्ट करा.
ब) कार्ल मार्क्सचे वर्ग विषयक विचार स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) प्लेटोचे शिक्षण विषयक विचार स्पष्ट करा.
ब) मिलचे प्रतिनिधीक शासनाविषयक विचार स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) मार्क्सचा ऐतिहासिक भौतिकवाद स्पष्ट करा.
ब) थॉमस हॉब्सचे नैसर्गिक अधिकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा.

[10]

- अ) प्लेटोचा न्याय सिद्धांत
- ब) उपयुक्ततावाद
- क) मार्क्सचा साम्यवाद
- ड) मार्क्सचे क्रांती विषयक विचार

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE4040

[Total No. of Pages : 2

[6539]-512

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

POL 502 MJ : Administrative Theory

(2023 Credit Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidate:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any ONE of the following question. (300 words) **[15]**

- a) Critically evaluate Decision Making approach to study of Public Administration.
- b) Discuss how system theory is used to study of Public Administration.

Q2) Answer any ONE of the following question. (300 words) **[15]**

- a) Write an essay on New Public Management.
- b) Explain the challenges posed by liberalization to Public Administration.

Q3) Answer any ONE of the following question. (300 words) **[15]**

- a) Explain how corruption is affecting functioning of Public administration.
- b) Write an essay on Public Choice Approach.

Q4) Answer any ONE of the following question. (300 words) **[15]**

- a) Critically evaluate Historical approach to study Public Administration.
- b) Discuss how Development administration theory is used to study Public Administration.

Q5) Write short notes on any TWO of the following questions. **[10]**

- a) Good Governance
- b) Lok Pal
- c) Privatization
- d) Development Administration

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4040

[6539]-512

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

POL 502 MJ : Administrative Theory
(2023 Credit Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) लोकप्रशासनाच्या अभ्यासासाठी वापरल्या जाणाऱ्या निर्णय निर्धारण दृष्टीकोनाचे चिकित्सक विश्लेषण करा.
ब) लोकप्रशासनाच्या अभ्यासासाठी वापरल्या जाणाऱ्या व्यवस्था सिद्धांताची चर्चा करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) नवीन सार्वजनिक व्यवस्थापनावर निबंध लिहा.
ब) उदारीकरणाने लोक प्रशासनापुढे निर्माण केलेली आव्हाने स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) भ्रष्टाचाराचा लोकप्रशासनाच्या कार्यपद्धतीवर कसा परिणाम होतो ते स्पष्ट करा?
ब) लोकपसंती दृष्टीकोनावर निबंध लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) लोकप्रशासनाच्या अभ्यासाच्या ऐतिहासिक दृष्टीकोनाचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.
ब) लोकप्रशासनाच्या अभ्यासासाठी विकास प्रशासन सिद्धांत कसा वापरला जातो याची चर्चा करा?

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. [10]

- अ) सुशासन
ब) लोकपाल
क) खाजगीकरण
ड) विकास प्रशासन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE4041

[6539]-513

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

**POL 503 MJ : Theories and Issues in International Politics
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidate:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions. (In 300 words) **[15]**

- a) Discuss the Marxist approach an international politics.
- b) Explain the principles of Hans Morgenthau's realist theory.

Q2) Attempt any one of the following questions. (In 300 words) **[15]**

- a) Discuss the geopolitics of the Cold War.
- b) Explain Alfred Mahan's theory of sea power in geopolitics.

Q3) Attempt any one of the following questions. (In 300 words) **[15]**

- a) What is détente? Explain the causes for the emergence of détente.
- b) Discuss the collapse of the Soviet Union.

Q4) Attempt any one of the following questions. (In 300 words) **[15]**

- a) What is terrorism? Explain the causes of terrorism.
- b) Write briefly about the origin of human rights.

Q5) Attempt any two short note from the following questions. **[10]**

- a) Hegemony
- b) Meaning of geopolitics.
- c) Warsaw Pact
- d) Gender equality

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4041

[6539]-513

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

**POL 503 MJ : Theories and Issues in International Politics
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - I)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]
- अ) आंतरराष्ट्रीय राजकारणाच्या मार्क्सवादी दृष्टिकोनाची चर्चा करा.
ब) हॅन्स मॉर्गेन्थाच्या वास्तवादी सिद्धांताची तत्वे स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]
- अ) शीतयुद्धकालीन भूराजकारणाची चर्चा करा.
ब) अल्फ्रेड महानचा भूराज्यशास्त्रविषयक समुद्री सत्तेचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]
- अ) तणाव शैथिल्य म्हणजे काय? तणाव शैथिल्याच्या उदयाची कारणे स्पष्ट करा.
ब) सोव्हिएत युनियनच्या पतनाची चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]
- अ) दहशतवाद म्हणजे काय? दहशतवादाची कारणे सांगा.
ब) मानवी हक्कांच्या उत्पत्ती बदल थोडक्यात लिहा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. [10]
- अ) वैचारिक प्रभुत्वाचे क्षेत्र
ब) भूराज्यशास्त्राचा अर्थ
क) वॉर्सा करार
ड) लिंग समानता

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE4042

[Total No. of Pages : 2

[6539]-514

M.A. (Part-I)

POLITICAL SCIENCE

**POL-510-MJ : Modern Political Ideologies
(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following question. (In 300 words) **[15]**

- a) Explain the different types of fascism.
- b) Explain the reasons for the emergence of feminism.

Q2) Attempt any one of the following question. (In 300 words) **[15]**

- a) Explain the basic principles of liberalism.
- b) Explain the meaning and characteristics of multiculturalism.

Q3) Attempt any one of the following question. (In 300 words) **[15]**

- a) Evaluate the liberalism ideology.
- b) Discuss the merits and demerits of fascism.

Q4) Attempt any one of the following question. (In 300 words) **[15]**

- a) Explain the different types of feminism.
- b) Explain the different types of multiculturalism.

Q5) Attempt any two of the following questions. **[10]**

- a) Neo-classical liberalism
- b) Social-democratic multiculturalism
- c) Corporate state
- d) First wave of feminism

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4042

[6539]-514

M.A. (Part-I)

POLITICAL SCIENCE

POL-510-MJ : Modern Political Ideologies

(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) फॅसिस्टवादाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) स्त्रीवादाच्या उदयाची कारणमीमांसा करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) उदारमतवादी विचारधारेचे मुलतत्वे स्पष्ट करा.
- ब) बहुसांस्कृतिकतावादाचा अर्थ आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) उदारमतवादी विचारप्रणालीचे मूल्यमापन करा.
- ब) फॅसिस्टवादाच्या गुण आणि दोषावर चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) स्त्रीवादाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) बहुसांस्कृतिकतावादाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. [10]

- अ) नव-अभिजात उदारमतवाद
- ब) सामाजिक - लोकशाहीवादी बहुसांस्कृतिकतावाद
- क) महामंडळात्मक राज्य
- ड) स्त्रीवादाची पहिली लाट

* * *

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE4043

[Total No. of Pages : 2

[6539]-515

M.A. (Part-I)

POLITICAL SCIENCE

**POL-511-MJ : Political Process in Maharashtra
(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions. (In 300 words) **[15]**

- a) Write an essay on rural politics in Maharashtra after 1992.
- b) Explain the causes of regional imbalance in Maharashtra.

Q2) Attempt any one of the following questions. (In 300 words) **[15]**

- a) Explain the limitations of Maratha Caste Politics in Maharashtra.
- b) Comment on the progress of Dalit politics of Maharashtra.

Q3) Attempt any one of the following questions. (In 300 words) **[15]**

- a) Discuss the co-operative Movement in Maharashtra.
- b) State the causes of the crisis of party system in Maharashtra.

Q4) Attempt any one of the following questions. (In 300 words) **[15]**

- a) Comment on the current situation of OBC and Maratha reservation in Maharashtra politics.
- b) Write an essay on the demand of Separate Vidarbha State.

Q5) Attempt any two of the following questions. **[10]**

- a) Agrarian Interest and political economy
- b) Implementation of Nagpur Agreement
- c) Politics of peasant organisations
- d) Role of congress party in Samyukta Maharashtra Movement

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4043

[6539]-515

M.A. (Part-I)

POLITICAL SCIENCE

POL-511-MJ : Political Process in Maharashtra

(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]
अ) 1992 नंतरच्या महाराष्ट्राच्या ग्रामीण राजकारणावर निबंध लिहा.
ब) महाराष्ट्रातील प्रादेशिक असमतोलाची कारणे स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]
अ) महाराष्ट्राच्या राजकारणातील मराठा जातीच्या राजकारणाच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
ब) 'महाराष्ट्रातील दलित राजकारणावर' भाष्य करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]
अ) महाराष्ट्रातील सहकार चळवळ स्पष्ट करा.
ब) महाराष्ट्रातील पक्षपद्धतीच्या व्हासाची कारणे सांगा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]
अ) महाराष्ट्राच्या राजकारणातील सद्यस्थितीतील ओबीसी आणि मराठा आरक्षण यावर भाष्य करा.
ब) स्वतंत्र विदर्भ राज्याच्या मागणीवर निबंध लिहा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. [10]
अ) शेतकी हितसंबंध आणि राजकीय अर्थशास्त्र
ब) नागपूर कराराची अंमलबजावणी
क) शेतकरी संघटनांचे राजकारण
ड) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीतील काँग्रेसची भूमिका

* * *

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE4044

[Total No. of Pages : 2

[6539]-516

F.Y.M.A.

POLITICAL SCIENCE

**POL-512-MJ : Political Institutions in India
(2023 Pattern) (Semester - I) (Credit System)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following question. [10]

- a) Explain the salient features of Indian federalism.
- b) Explain the nature of multilevel federalism in India.

Q2) Answer any one of the following question. [10]

- a) Explain the composition and powers of the Indian Parliament.
- b) Discuss the relationship between the legislature and the executive in India.

Q3) Answer any one of the following question. [10]

- a) Discuss the powers and functions of the Prime Minister of India.
- b) Explain the role and functions of the Governor.

Q4) Answer any two of the following questions. [10]

- a) Role of central government in Indian federalism.
- b) Norm's of representation.
- c) Relation between the President and Prime Minister.
- d) Fundamental Rights.

Q5) Answer any two of the following questions. [10]

- a) Judicial activism
- b) Importance of directive principles
- c) Judicial review
- d) Concept of Basic Structure Doctrine

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4044

[6539]-516

F.Y.M.A.

POLITICAL SCIENCE

**POL-512-MJ : Political Institutions in India
(2023 Pattern) (Semester - I) (Credit System)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
अ) भारतीय संघराज्य व्यवस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) भारतातील बहुस्तरीय संघराज्यवादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
अ) भारतीय संसदेची रचना व अधिकार स्पष्ट करा.
ब) भारतातील कायदेमंडळ आणि कार्यकारीमंडळ यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
अ) पंतप्रधानाच्या अधिकार आणि कार्याचा सविस्तर आढावा घ्या.
ब) राज्यपालाची भूमिका व कार्य स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
अ) भारतीय संघराज्यातील केंद्र शासनाची भूमिका
ब) प्रतिनिधीत्वाचे निकष
क) राष्ट्रपती व पंतप्रधान यांच्यातील संबंध
ड) मूलभूत अधिकार
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) न्यायालयीन सक्रियता
ब) मार्गदर्शक तत्वांचे महत्व
क) न्यायालयीन पुनरावलोकन
ड) मूलभूत संरचना तत्वाची संकल्पना

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4045

[Total No. of Pages : 4

[6539]-517

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

POL-513-MJ : Party System in India

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any one of the following questions (300 words) : [15]

- a) 'Coalition politics has no Alternative in India' Discuss.
- b) State the reasons for the one party dominance of the congress in the post independence period.

Q2) Answer any one of the following questions (300 words) : [15]

- a) Explain the Ideology and social base of Bhartiya Janta Party.
- b) Discribe the salient features of political parties in India.

Q3) Answer any one of the following questions (300 words) : [15]

- a) Explain the role of regional parties in state politics.
- b) Explain the Ideology and social base of Indian National Congress.

Q4) Answer any one of the following questions (300 words) : [15]

- a) Explain the BJP's performance in various state assembly election after 2014.
- b) Explain the role of regional parties in National politics.

P.T.O.

Q5) Answer any two Notes of the following.

[10]

- a) Multi party system
- b) Decline of congress
- c) Bhartiya Jansangh
- d) The one party dominant system

Total No. of Questions : 5]

PE-4045

[6539]-517

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

POL-513-MJ : Party System in India

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) 'भारतातील आघाड्यांच्या राजकारणाला पर्याय काही' चर्चा करा.
ब) स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील काँग्रेसच्या एकपक्षीय वर्चस्वाची कारणे सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) भारतीय जनता पक्षाची विचारसरणी आणि सामाजिक आधार स्पष्ट करा.
ब) भारतातील राजकीय पक्षांच्या ठळक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) घटकराज्यांच्या राजकारणात प्रादेशिक पक्षांची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस पक्षाची विचारसरणी आणि सामाजिक आधार स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) 2014 नंतर विविध राज्य विधानसभा निवडणुकीतील भाजपाची कामगिरी स्पष्ट करा.
ब) राष्ट्रीय राजकारणात प्रादेशिक पक्षांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा.

[10]

- अ) बहु पक्ष पद्धती
- ब) काँग्रेसचा ज्हास
- क) भारतीय जनसंघ
- ड) एक पक्षीय प्रभुत्व पद्धत

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4046

[Total No. of Pages : 4

[6539]-518

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

POL-541RM : Research Methodology

(2023 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions (300 words) : **[15]**

- a) Explain the meaning and scope of Research in social science.
- b) Explain the philosophical foundations of social sciences.

Q2) Answer any one of the following questions (300 words) : **[15]**

- a) Explain the types of interview.
- b) Explain the features of Research Reports.

Q3) Answer any one of the following questions (300 words) : **[15]**

- a) What is Hypothesis? Explain its types.
- b) Discuss the relations between theory and research.

Q4) Answer any one of the following questions (300 words) : **[15]**

- a) What is data collection? Explain the Importance of Data Collection.
- b) Discuss on Research Design.

P.T.O.

Q5) Short Notes (any two) :

[10]

- a) Observation
- b) Bibliography
- c) Primary Sources of Data Collection
- d) Scientific Research

Total No. of Questions : 5]

PE-4046

[6539]-518

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

POL-531RM : Research Methodology

(2023 Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) सामाजिक शास्त्रातील संशोधनाचा अर्थ आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
ब) सामाजिक शास्त्रांचा तत्वज्ञानात्मक पाया स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) मुलाखतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
ब) संशोधन अहवालाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) गृहितके म्हणजे काय? त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
ब) संशोधन आणि सिद्धांत यामधील संबंधावर चर्चा करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) तथ्य संकलन म्हणजे काय? त्याचे महत्व स्पष्ट करा.
ब) 'संशोधन आराखडा' यावर चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा.

[10]

- अ) निरीक्षण
- ब) संदर्भसूची
- क) तथ्य संकलनाचे प्राथमिक स्रोत
- ड) शास्त्रीय संशोधन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE4047

[Total No. of Pages : 2

[6539]-519

M.A. (Part-I)

POLITICAL SCIENCE

**POL 551MJ : Comparative Political Analysis
(2023 Pattern) (Semester - II) (Credit System)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

- Q1)** Attempt any one of the following question. (300 words) **[15]**
a) Explain meaning of Comparative politics.
b) Explain Historical study approach.
- Q2)** Attempt any one of the following question. (300 words) **[15]**
a) Explain role of pressure Gro P5 in Democracy.
b) Explain classification of party system.
- Q3)** Attempt any one of the following question. (300 words) **[15]**
a) Explain Nature of Social Movement.
b) Explain the features of Non-State Political Actors.
- Q4)** Attempt any one of the following question. (300 words) **[15]**
a) Explain Nature of New Comparative Politics.
b) Critical Examine on systems approach.
- Q5)** Write any two short notes. **[10]**
a) Comment on scope of Comparative Politics.
b) Explain importance of Comparative Politics.
c) Institutional study approach.
d) Explain the Nature of Non-Governmental Organizations.

* * *

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4047

[6539]-519

M.A. (Part-I)

POLITICAL SCIENCE

**POL 551MJ : Comparative Political Analysis
(2023 Pattern) (Semester - II) (Credit System)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) तुलनात्मक राजकारणाचा अर्थ स्पष्ट करा.
ब) ऐतिहासिक अभ्यास दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) लोकशाही मधील दबावगटाची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) पक्ष-पद्धतीचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) सामाजिक चळवळींचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) राज्यबाहेरील राजकीय घटकांचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) नवे तुलनात्मक राजकारणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) व्यवस्थावादी अभ्यास पद्धतीवर टीकात्मक परीक्षण करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा. [10]
अ) तुलनात्मक राजकारणाचे व्याप्तीवर भाष्य करा.
ब) तुलनात्मक राजकारणाचे महत्व.
क) संस्थात्मक अभ्यास पद्धत.
ड) अराजकीय संघटनेचे स्वरूप स्पष्ट करा.

* * *

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE4048

[Total No. of Pages : 2

[6539]-520

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

POL - 552 MJ : Public Policy

(2023 Pattern) (CBCS) (2020 NEP) (Semester - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following question. (300 words) **[15]**

- a) Explain the meaning & scope of Public Policy.
- b) What is the Agenda? Explain the process of the making Agenda.

Q2) Answer any one of the following question. (300 words) **[15]**

- a) Explain the role of civil society in the evaluation of Public Policy.
- b) Discuss the impact of Globalization on Public Policy making.

Q3) Answer any one of the following question. (300 words) **[15]**

- a) State the significance of Public Policy.
- b) Explain the role of transnational actors in shaping the global Public Policy.

Q4) Answer any one of the following question. (300 words) **[15]**

- a) Write an essay on the role of the Legislature in Public Policy making.
- b) Explain the role of Political Parties in the evaluation of Public Policy.

Q5) Write short notes on any two of the following questions. **[10]**

- a) Features of Group Approach
- b) Process of Public Policy implementation
- c) Types of Media
- d) Global Policy Making & Sustainable development

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4048

[6539]-520

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

POL - 552 MJ : Public Policy

(2023 Pattern) (CBCS) (2020 NEP) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) सार्वजनिक धोरणाचा अर्थ व व्याप्ती स्पष्ट करा.
ब) विषयपत्रिका म्हणजे काय? विषयपत्रिका बनविण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) सार्वजनिक धोरणाच्या मूल्यमापनात नागरी समाजाची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) सार्वजनिक धोरण निर्मितीवर जागतिकीकरणाच्या परिणामाची चर्चा करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) सार्वजनिक धोरणाचे महत्व सांगा.
ब) जागतिक सार्वजनिक धोरणाला आकार देण्यामध्ये बहुराष्ट्रीय कर्त्यांची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) सार्वजनिक धोरण निर्मितीत कायदेमंडळाची भूमिका यावर निबंध लिहा.
ब) सार्वजनिक धोरणाच्या मूल्यमापनात राजकीय पक्षांची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. [10]
अ) गट दृष्टीकोनाची वैशिष्ट्ये
ब) सार्वजनिक धोरण अंमलबजावणीची प्रक्रिया
क) प्रसारमाध्यमांचे प्रकार
ड) जागतिक धोरण निर्मिती आणि शाश्वत विकास

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4049

[Total No. of Pages : 4

[6539]-521

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

POL-553-MJ : India's Foreign Policy

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any one of the following questions. (In 300 words) : [15]

- a) Explain the internal factors influencing India's foreign policy.
- b) Explain the nature of India's foreign policy.

Q2) Attempt any one of the following questions. (In 300 words) : [15]

- a) Explain the role of Parliament in determining foreign policy.
- b) Is the role of media important in determining foreign policy? Discuss.

Q3) Attempt any one of the following questions. (In 300 words) : [15]

- a) Explain with examples how India's foreign policy has evolved since the process of globalization till 2013.
- b) Review Indian foreign policy from 2014 till date.

Q4) Attempt any one of the following questions. (In 300 words) : [15]

- a) What steps has India taken to improve relations with its neighboring countries through soft power? What are the results?
- b) What are the main objectives of India's maritime domain?

P.T.O.

Q5) Attempt any Two short note from the following questions :

[10]

- a) Panchsheel
- b) Role of political parties in foreign policy
- c) Gujral Doctrine
- d) soft power

Total No. of Questions : 5]

PE-4049

[6539]-521

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

POL-553-MJ : India's Foreign Policy

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) भारताच्या परराष्ट्र धोरणावर प्रभाव टाकणारे अंतर्गत घटक स्पष्ट करा.
ब) भारताच्या परराष्ट्र धोरणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) परराष्ट्र धोरण ठरविण्यात संसदेची भूमिका विशद करा.
ब) परराष्ट्र धोरण ठरविण्यात माध्यमांची भूमिका महत्त्वाची असते? चर्चा करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) जागतिकीकरणाच्या प्रक्रियेपासून 2013 पर्यंत भारताचे परराष्ट्र धोरण कसे राहिले आहे ते सोदाहरण स्पष्ट करा.
ब) 2014 ते आजपर्यंत भारतीय परराष्ट्र धोरणाचा आढावा घ्या.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) सॉफ्ट पॉवरच्या माध्यमातून भारताने आपल्या शेजारील देशांबरोबर संबंध सुधारण्यासाठी कोणती पावली उचलली आहेत? त्याचे परिणाम काय दिसून येतात.
ब) भारताच्या सागरी क्षेत्राची मुख्य उद्दिष्टे कोणती आहेत.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा.

[10]

- अ) पंचशील
- ब) परराष्ट्र धोरण राजकीय पक्षांची भूमिका
- क) गुजराल सिद्धांत
- ड) मृदू सत्ता

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE4050

[Total No. of Pages : 2

[6539]-522

First Year M.A.

POLITICAL SCIENCE

POL 560 MJ : Human Rights

(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following question (in 300 words). **[15]**

- a) Discuss the factors responsible for the changing nature of human rights.
- b) What are civil rights? Explain the role of the state in civil rights.

Q2) Attempt any one of the following question (in 300 words). **[15]**

- a) State the human rights of minorities in India.
- b) Explain the role of non - governmental organizations in the protection of human rights.

Q3) Attempt any one of the following question (in 300 words). **[15]**

- a) Human rights are universal. Discuss this statement.
- b) Explain the importance of economic and social rights in human life.

Q4) Attempt any one of the following question (in 300 words). **[15]**

- a) Explain the role of SAARC, as a regional organization, in the implementation of human rights.
- b) Discuss the group human rights of women and the challenges ahead.

Q5) Attempt any two of the following questions. **[10]**

- a) Meaning of human rights.
- b) Political rights
- c) Minority rights
- d) National commission for scheduled castes

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4050

[6539]-522
First Year M.A.
POLITICAL SCIENCE
POL 560 MJ : Human Rights
(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - II)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्द) [15]
अ) मानवी हक्काच्या बदलत्या स्वरूपास कारणीभूत असणाऱ्या घटकांची चर्चा करा.
ब) नागरी हक्क म्हणजे काय? नागरी हक्कातील राज्यसंस्थेची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्द) [15]
अ) भारतातील अल्पसंख्यांकांचे मानवी हक्क सांगा.
ब) मानवी हक्क संरक्षणातील अशासकीय संघटनांची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्द) [15]
अ) मानवी हक्क सार्वत्रिक आहेत. या विधानावर चर्चा करा.
ब) मानवी जीवनातील आर्थिक आणि सामाजिक हक्कांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्द) [15]
अ) सार्क या प्रादेशिक संघटनेचे मानवी हक्क अंमलबजावणीतील भूमिका स्पष्ट करा.
ब) महिला समूहाचे मानवी हक्क आणि त्यापुढील आव्हानांची चर्चा करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिप लिहा. [10]
अ) मानवी हक्काचा अर्थ
ब) राजकीय हक्क
क) अल्पसंख्यांकांचे हक्क
ड) राष्ट्रीय अनुसूचित जाती आयोग

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE4051

[Total No. of Pages : 2

[6539]-523

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

POL 561 MJ : Social and Political Movements in India

(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following question (in 300 words). **[15]**

- a) Explain the meaning, nature and scope of social movement in India.
- b) Explain the reasons how much the role of the Naxalites was successful in the issue of land reform in India.

Q2) Answer any one of the following question (in 300 words). **[15]**

- a) Explain the basic objectives of the agrarian movement in India.
- b) Explain the reasons behind the failure of the minority movement in India.

Q3) Answer any one of the following question (in 300 words). **[15]**

- a) Write an essay on the Dalit movement in India.
- b) Write in detail the basic objectives of the women's movement in India.

Q4) Answer any one of the following question (in 300 words). **[15]**

- a) Write your opinion on the growing demand for reservation from various communities in India.
- b) What is a political movement and write its nature and scope.

Q5) Write short notes (any two). **[10]**

- a) Land Reforms Question - Farmers, movement.
- b) Role of Tribal movement.
- c) OBC Integration
- d) Social Contribution of Women in India

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4051

[6539]-523

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

POL 561 MJ : Social and Political Movements in India

(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्द) [15]

- अ) भारतातील सामाजिक चळवळीचा अर्थ सांगून स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) भारतात जमीन सुधारणेच्या प्रश्नाबाबत नक्षलवाद्यांची भूमिका कितपत यशस्वी झाली त्याची कारणे सांगा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्द) [15]

- अ) भारतातील कृषी चळवळीचे मूळ उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील अल्पसंख्याकांचे आंदोलन अपयशी होण्यामागील कारणे स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्द) [15]

- अ) भारतातील दलित चळवळीवर निबंध लिहा.
- ब) भारतामध्ये महिला चळवळीचे मूळ उद्दिष्टे सविस्तर लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्द) [15]

- अ) भारतामध्ये विविध समाजातून आरक्षण मागणीचा वाढता विचार यावर आपले मत लिहा.
- ब) राजकीय चळवळ म्हणजे काय तिचे स्वरूप आणि व्याप्ती लिहा.

प्र.5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]

- अ) जमीन सुधारणा प्रश्न-शेतकरी आंदोलन
- ब) आदिवासी चळवळीची भूमिका
- क) ओबीसी एकत्रिकरण
- ड) भारतातील महिलांचे सामाजिक योगदान

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE4052

[Total No. of Pages : 2

[6539]-524

First Year M.A.

POLITICAL SCIENCE

**POL 562 MJ : Political Thought of Dr. Babasaheb Ambedkar
(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (4 Credit)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one question of the following (300 words). [15]

- a) Explain the prominent contributions of Mahatma Goutam Buddha, Mahatma Jotirao Phule and John Dewey in the life and work of Dr. Babasaheb Ambedkar.
- b) Write an essay on Dr. Babasaheb Ambedkar's thoughts on untouchability and caste system.

Q2) Attempt any one question of the following (300 words). [15]

- a) Critically examine of Dr. Babasaheb Ambedkar's views on Hindu Religion.
- b) Describe the values of liberty and equality in the Indian constitution as intended by Dr. Babasaheb Ambedkar.

Q3) Attempt any one question of the following (300 words). [15]

- a) State Dr. Babasaheb Ambedkar's views on Annihilation of caste.
- b) Explain Dr. Babasaheb Ambedkar's thoughts on social and political democracy.

Q4) Attempt any one question of the following (300 words). [15]

- a) Discuss in detail the economic thoughts of Dr. Babasaheb Ambedkar as an economist in the context of India.
- b) Comment on the fact that the Indian constitution written by Dr. Babasaheb Ambedkar established Social Justice.

Q5) Attempt any two notes of the following. [10]

- a) Bahishkrit Hitkarini sabha founded by Dr. Babasaheb Ambedkar.
- b) Dr. Babasaheb Ambedkar's thoughts on an egalitarian society.
- c) Dr. Babasaheb Ambedkar's state - socialism.
- d) The relevance of Dr. Babasaheb Ambedkar's thoughts in the present situation.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4052

[6539]-524

First Year M.A.

POLITICAL SCIENCE

POL 562 MJ : Political Thought of Dr. Babasaheb Ambedkar

(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (4 Credit)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या जीवन कार्यातील म. गौतम बुद्ध, म. जोतीराव फुले आणि जॉन डयुई यांचे ठळक योगदान स्पष्ट करा.
ब) अस्पृश्यता आणि जातीव्यवस्था यावरील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचारांवर निबंध लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे हिंदू धर्म विषयक विचारांचे चिकित्सक परीक्षण करा.
ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांना अभिप्रेत असलेल्या भारतीय संविधानातील स्वातंत्र्य आणि समतेच्या मूल्यांचे वर्णन करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे जाती संस्थेचे उच्चाटन विषयक विचार सांगा.
ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे सामाजिक व राजकीय लोकशाही विषयक विचार सांगा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) अर्थतज्ज्ञ म्हणून डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या आर्थिक विचारांची भारताच्या संदर्भात सविस्तर चर्चा करा.
ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी लिहीलेल्या भारतीय संविधानाने सामाजिक न्याय प्रस्थापित केला यावर भाष्य करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा. [10]

- अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी स्थापन केलेली बहिष्कृत हितकारिणी सभा
ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे समताधिष्ठित समाज विषयक विचार
क) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा राज्य-समाजवाद
ड) सद्यस्थितीत डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचारांची प्रासंगिकता

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE4053

[Total No. of Pages : 2

[6539]-525

M.A. - I

POLITICAL SCIENCE

POL 563 MJ : Indian Administration - Structure and Organization

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions. **[10]**

- a) Explain the roles of the Prime Minister and the council of Ministers.
- b) Explain the necessary reforms for enhancing the efficiency of civil servants.

Q2) Answer any one of the following questions. **[10]**

- a) Elaborate on the measures to combat corruption in India.
- b) Explain the role of the central vigilance commission.

Q3) Answer any one of the following questions. **[10]**

- a) Describe the functioning of the cabinet secretariat.
- b) Explain the recruitment process of civil servants.

Q4) Answer any two of the following questions. **[10]**

- a) Role of the Lokayukta
- b) Citizen - centric approach in Indian administration.
- c) Training of civil servants
- d) British - era administration in India.

Q5) Answer any two of the following questions. **[10]**

- a) Classification of civil services.
- b) Prime Minister's office (PMO)
- c) Relationship between politicians and civil servants.
- d) State administration and central administration relations.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4053

[6539]-525

M.A. - I

POLITICAL SCIENCE

**POL 563 MJ : Indian Administration - Structure and Organization
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - II)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
अ) पंतप्रधान आणि मंत्रीमंडळ यांची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) नागरी सेवकांच्या कार्यक्षमता विकासासाठी आवश्यक सुधारणा स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
अ) भ्रष्टाचार निर्मूलनासाठी आवश्यक उपाययोजना स्पष्ट करा.
ब) केंद्रीय सतर्कता आयोगाची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
अ) कॅबिनेट सचिवालयाची कार्यपद्धती स्पष्ट करा.
ब) नागरी सेवकांची भरती प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) लोकायुक्ताची भूमिका
ब) भारतीय प्रशासनातील लोकाभिमुखता
क) नागरी सेवकांचे प्रशिक्षण
ड) भारतातील ब्रिटिशकालीन प्रशासन
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) नागरी सेवांचे वर्गीकरण
ब) पंतप्रधान कार्यालय
क) राजकारणी आणि नागरी सेवक यांच्यातील संबंध
ड) राज्य प्रशासन आणि केंद्रीय प्रशासन संबंध

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4054

[Total No. of Pages : 4

[6539]-526

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

POL-601-MJ : Political Theory

(2023 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following :

[15]

- a) What is Political Theory? Explain its importance.
- b) Explain the meaning and types of liberty.

Q2) Attempt any one of the following :

[15]

- a) Explain the types of Equality.
- b) Explain the concept of Political obligation.

Q3) Attempt any one of the following :

[15]

- a) Discuss John Rawls' theory of justice.
- b) Examine the different theories of Political obligation.

Q4) Attempt any one of the following :

[15]

- a) Explain the 'resurgence of Political Theory'.
- b) Discuss the relationship between power, authority and legitimacy.

P.T.O.

Q5) Attempt any two short notes :

[10]

- a) Civil society
- b) National power
- c) Positive Liberty
- d) Legitimacy

Total No. of Questions : 5]

PE-4054

[6539]-526

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

POL-601-MJ : Political Theory

(2023 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी एक प्रश्न सोडवा. [15]

- अ) राजकीय सिद्धांत म्हणजे काय? त्याचे महत्व स्पष्ट करा.
ब) स्वातंत्र्याचा अर्थ आणि प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी एक प्रश्न सोडवा. [15]

- अ) समतेचे प्रकार स्पष्ट करा.
ब) राजकीय दायित्वाची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी एक प्रश्न सोडवा. [15]

- अ) जॉन रॉल्सच्या न्यायाच्या सिद्धांतावर चर्चा करा.
ब) राजकीय दायित्वाच्या विविध सिद्धांतांचे परिक्षण करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी एक प्रश्न सोडवा. [15]

- अ) 'राजकीय सिद्धांताचे पुनरोत्थन' स्पष्ट करा.
ब) सत्ता, अधिसत्ता आणि अधिमान्यता यांच्या सहसंबंधावर चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी दोन टिपा द्या.

[10]

- अ) नागरी समाज
- ब) राष्ट्रीय सत्ता
- क) सकारा क स्वातंत्र्य
- ड) अधिमान्यता

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4055

[Total No. of Pages : 4

[6539]-527

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

POL-602-MJ : Political Sociology

(2023 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions : [15]

- a) What is political sociology? Explain the nature of political sociology.
- b) Explain the scope of political sociology.

Q2) Attempt any one of the following questions : [15]

- a) Discuss the different types of political culture.
- b) Explain the agencies of political socialization.

Q3) Attempt any one of the following questions : [15]

- a) Explain the different levels of political participation.
- b) Explain the relation between political culture and political socialization.

Q4) Attempt any one of the following questions : [15]

- a) Discuss the ideas of Max Weber as the intellectual foundation of political sociology.
- b) Evaluate the Behavioral approach.

P.T.O.

Q5) Attempt any two short notes

[10]

- a) Civil culture
- b) Meaning of political participation
- c) Importance of political sociology
- d) Nature of Public Opinion

Total No. of Questions : 5]

PE-4055

[6539]-527

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

POL-602-MJ : Political Sociology

(2023 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पुर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [15]
अ) राजकीय समाजशास्त्र म्हणजे काय? राजकीय समाजशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) राजकीय समाजशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [15]
अ) राजकीय संस्कृतीच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
ब) राजकीय समाजीकरणाची अभिकरणे थोडक्यात स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [15]
अ) राजकीय सहभागाच्या विविध पातळ्या स्पष्ट करा.
ब) राजकीय संस्कृती व राजकीय समाजीकरण यातील सहसंबंध स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [15]
अ) राजकीय समाजशास्त्राचे बौद्धिक अधिष्ठान म्हणुन मॅक्स वेबरच्या विचारांची चर्चा करा.
ब) वर्तनवादी दृष्टीकोनाचे मुल्यमापन करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा.

[10]

- अ) नागरी संस्कृती
- ब) राजकीय सहभागाचा अर्थ
- क) राजकीय समाजशास्त्राचे महत्व
- ड) लोकमताचे स्वरूप

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE4056

[6539]-528

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

POL - 603 MJ : Politics and Media

(2023 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (NEP)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following : **[15]**

- a) Explain the role of media in Political discourse.
- b) Analyze useful media for Political communication.

Q2) Attempt any one of the following : **[15]**

- a) Discuss the effects of politics and media on elections.
- b) Analyze Media ethics and politics.

Q3) Write any one short notes : **[5]**

- a) Social Media and Politics.
- b) Media and Democracy.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE4056

[6539]-528

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

POL - 603 MJ : Politics and Media

(2023 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (NEP)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 35

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[15]

- अ) राजकीय चर्चा घडवण्यात माध्यमांची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) राजकीय संवादासाठी उपयुक्त माध्यमांचे विश्लेषण करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[15]

- अ) राजकारण आणि माध्यमांचे निवडणूकीवरील परिणामांची चर्चा करा.
ब) माध्यमांची नैतिकता आणि राजकारण याचे विश्लेषण करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतीही एक टिप लिहा.

[5]

- अ) सामाजिक माध्यमे आणि राजकारण
ब) माध्यमे आणि लोकशाही

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE4057

[Total No. of Pages : 2

[6539]-529

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

**POL 610 MJ : Development Administration
(2023 Credit Pattern) (Semester - III) (4 Credits)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidate:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following. (300 words) **[15]**

- a) Explain the meaning, nature and scope of Development Administration.
- b) Describe the features and importance of the Development Administration.

Q2) Attempt any one of the following. (300 words) **[15]**

- a) Describe the changing functions of bureaucracy concerning Development Administration.
- b) Write in detail about the role of bureaucracy in development administration.

Q3) Attempt any one of the following. (300 words) **[15]**

- a) Describe the meaning and significance of peoples' participation in development.
- b) Explain the meaning and role of participatory Budgeting.

Q4) Attempt any one of the following. (300 words) **[15]**

- a) Describe the impact of globalisation on the Development Administration process.
- b) Critically explain the challenges posed by corruption in the Development Administration.

Q5) Write short notes (Any two) **[10]**

- a) Area sabha
- b) Bureaucracy's Role in Development.
- c) Public - private partnership.
- d) Cultural challenges in development administration.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4057

[6539]-529

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

POL 610 MJ : Development Administration
(2023 Credit Pattern) (Semester - III) (4 Credits)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]
अ) विकास प्रशासनाचा अर्थ, स्वरूप, व्याप्ती स्पष्ट करा.
ब) विकास प्रशासनाची वैशिष्ट्ये आणि महत्त्व यांचे वर्णन करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]
अ) विकास प्रशासनाच्या संदर्भात नोकरशाहीच्या बदलत्या कार्याचे वर्णन करा.
ब) विकास प्रशासनातील नोकरशाहीची भूमिका सविस्तरपणे लिहा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]
अ) विकासामध्ये लोकसहभागाचा अर्थ आणि महत्त्व यांचे वर्णन करा.
ब) सहभागात्मक अर्थसंकल्पाचा अर्थ आणि भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]
अ) जागतिकीकरणाचा विकास प्रशासनाचा प्रक्रियेवर होणाऱ्या परिणामाचे वर्णन करा.
ब) विकास प्रशासनातील भ्रष्टाचारामुळे निर्माण होणाऱ्या आव्हानांचे टीकात्मकपणे स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. [10]
अ) क्षेत्र सभा
ब) विकासामध्ये नोकरशाहीची भूमिका
क) सार्वजनिक-खाजगी भागीदारी
ड) विकास प्रशासनातील सांस्कृतिक आव्हाने

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE4058

[Total No. of Pages : 2

[6539]-530

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

POL 611 MJ : International Organizations

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (Elective)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions. (in 300 words) **[15]**

- a) Explain the historical background and development of international organizations.
- b) Analyze the major reasons for one failure of the League of Nations.

Q2) Attempt any one of the following questions. (in 300 words) **[15]**

- a) Explain the role of UNESCO in global education and cultural preservation.
- b) Analyze the objectives and impact of the International Atomic Energy Agency (IAEA) in nuclear security.

Q3) Attempt any one of the following questions. (in 300 words) **[15]**

- a) Define the International Economic Order (IEO) and explain its impact on global trade and development.
- b) Analyze the impact of WTO policies on developing economics.

Q4) Attempt any one of the following questions. (in 300 words) **[15]**

- a) Explain the objectives and functions of SAARC.
- b) Compare the economic policies of BRICS nations and their global impact.

Q5) Attempt any two short notes from the following : **[10]**

- a) Principles of UN.
- b) Functions of World Health Organization.
- c) International Monetary Fund.
- d) Aims of European Union.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4058

[6539]-530

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

POL 611 MJ : International Organizations

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (Elective)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) आंतरराष्ट्रीय संघटनांची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी आणि विकास स्पष्ट करा.
- ब) राष्ट्रसंघाच्या अपयशाची मुख्ये कारणे विश्लेषित करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) जागतिक शिक्षण आणि सांस्कृतिक संवर्धनात युनेस्कोची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) आंतरराष्ट्रीय अणु ऊर्जा एजन्सी (IAEA) चे अणु सुरक्षेतील उद्दिष्ट्ये आणि प्रभाव यांचे विश्लेषण करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) आंतरराष्ट्रीय आर्थिक व्यवस्थेची (IEO) व्याख्या करा. तसेच जागतिक व्यापार आणि विकासावर त्याचा प्रभाव स्पष्ट करा.
- ब) विकसनशील अर्थव्यवस्थेवर जागतिक व्यापार संघटनेच्या धोरणांचा होणारा परिणाम विश्लेषित करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) सार्कची उद्दिष्ट्ये आणि कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) ब्रिक्स राष्ट्रांच्या आर्थिक धोरणांची आणि त्यांच्या जागतिक परिणामांची तुलना करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. [10]

- अ) संयुक्त राष्ट्रांची तत्वे
- ब) जागतिक आरोग्य संघटनेची कार्ये
- क) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी
- ड) युरोपियन युनियनची उद्दिष्ट्ये

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE4059

[Total No. of Pages : 2

[6539]-531

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

**POL-612-MJ : Political Thoughts in Maharashtra
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following question. (in 300 words) **[15]**

- a) Explain the scientific approach of Vinayak Damodar Savarkar.
- b) Explain the objectives and role of Vinoba Bhave's Sarvodaya movement.

Q2) Attempt any one of the following question. (in 300 words) **[15]**

- a) Review Mahatma Phule's analysis of caste system - and equality.
- b) Review the life and work of Maharshi Vitthal Ramji Shinde.

Q3) Attempt any one of the following question. (in 300 words) **[15]**

- a) Explain Mahatma Phule's thought on Sarvajanic Satya Dharma.
- b) Explain Maharshi Vitthal Ramji Shinde's Bahujan Politics.

Q4) Attempt any one of the following question. (in 300 words) **[15]**

- a) Review the life and work of Vinayak Damodar Savarkar.
- b) Explain the importance of Vinoba Bhave's Bhoodan - movement in land redistribution.

Q5) Attempt any two short notes from the following : **[10]**

- a) Mahatma Phule - Agriculture Expert.
- b) Maharshi V.R. Shinde's thoughts on untouchability.
- c) V.D. Savarkar concept of Hindu Nationalism.
- d) Vinoba Bhave's educational Thoughts.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4059

[6539]-531

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

POL-612-MJ : Political Thoughts in Maharashtra
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]
अ) विनायक दामोदर सावरकर यांचा वैज्ञानिक दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
ब) विनोबा भावे यांच्या सर्वोदय चळवळीचे उद्दिष्टे आणि भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]
अ) महात्मा फुले यांनी जाती व्यवस्था आणि समता याबाबत केलेल्या विश्लेषणाचा आढावा घ्या.
ब) महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे यांच्या जीवन आणि कार्याचा आढावा घ्या.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]
अ) महात्मा फुले यांचे सार्वजनिक सत्यधर्म बाबत विचार स्पष्ट करा.
ब) महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे यांचे बहुजन राजकारण स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]
अ) विनायक दामोदर सावरकर यांचे जीवन आणि कार्याचा आढावा घ्या.
ब) जमीनीच्या पुनर्वाटपातील विनोबा भावे यांच्या भूदान चळवळीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. [10]
अ) महात्मा फुले - कृषितज्ञ
ब) महर्षी वि.रा.शिंदे यांचे अस्पृश्यतेविषयक विचार
क) वि.दा. सावरकरांची हिंदू राष्ट्रवाद संकल्पना
ड) विनोबा भावे यांचे शिक्षण विषयक विचार

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4060

[Total No. of Pages : 4

[6539]-532

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

POL-613-MJ : State Politics in India

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (Optional Paper)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in 300 words : [15]

- a) Water dispute between Maharashtra and Tamil Nadu.
- b) Comment on the issue of communal Politics in Punjab.

Q2) Answer any one of the following in 300 words : [15]

- a) Critically examine the rise and consequences of communal Politics on the State Politics of India.
- b) Comment on the position of BJP vis-a-vis State Politics in India.

Q3) Answer any one of the following in 300 words : [15]

- a) Critically examine the changing nature of centre state relations in India.
- b) Discuss the advantages of studying state Politics.

Q4) Answer any one of the following in 300 words : [15]

- a) 'Ethnicity has emerged as the new basis of identity Politics' comment.
- b) Write an essay on Orissa's backwardness.

P.T.O.

Q5) Answer any two of the following :

[10]

- a) Non-Brahmin movement in Tamil Nadu
- b) The Politics of OBC's
- c) The regional identity crisis
- d) The Karnataka - Maharashtra border issue.

Total No. of Questions : 5]

PE-4060

[6539]-532

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

POL-613-MJ : State Politics in India

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (Optional Paper)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न 300 शब्दात सोडवा. [15]

अ) महाराष्ट्र व तामीळनाडू यांच्यातील पाणी संघर्ष.

ब) पंजाबमधील जमातवादी राजकारणाच्या मुद्द्यावर भाष्य करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न 300 शब्दात सोडवा. [15]

अ) भारतातील राज्यांचा राजकारणात जमातवादी राजकारणाचा झालेला उदय आणि त्याचे परिणाम यांचे टीकात्मक परीक्षण करा.

ब) “भारतातील राज्यांच्या राजकारणात भाजपेय स्थान” यावर भाष्य करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न 300 शब्दात सोडवा. [15]

अ) भारतातील केंद्र राज्य संबंधांच्या बदलत्या स्वरूपाचे टीकात्मक परीक्षण करा.

ब) राज्यांच्या राजकारणाचा अभ्यास करण्याचा फायद्यांची चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न 300 शब्दात सोडवा. [15]

अ) ‘वांशिकता अस्मितेच्या राजकारणाचा नवा आधार बनला आहे’ – भाष्य करा.

ब) ओडिशाच्या मागासलेपणा वर निबंध लिहा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा.

[10]

- अ) तामीळनाडू मधील ब्राम्हणेतर चळवळ
- ब) ओ.बी.सी. चे राजकारण
- क) प्रादेशिक अस्मितेचा प्रश्न
- ड) कर्नाटक - महाराष्ट्र सीमा प्रश्न

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE4061

[Total No. of Pages : 2

[6539]-533

M.A. (Part-II)

POLITICAL SCIENCE

POL 651MJ :Political Process in India

(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following question. (300 words) **[15]**

- a) Explain India's Model of Economic Development.
- b) Review on the development of OBC politics in the Post-Mandal period.

Q2) Attempt any one of the following question. (300 words) **[15]**

- a) Write the communal politics since 1980s.
- b) Explain the causes of inter-state disputes in India.

Q3) Attempt any one of the following question. (300 words) **[15]**

- a) Explain the role of caste in Indian Politics.
- b) Critically examine the Nature and Consequences of Naxalite Movement in India.

Q4) Attempt any one of the following questions. (300 words) **[15]**

- a) Explain the salient features of the politics of the Elections of 2014.
- b) Discuss the problem of regional imbalance in India and its solutions.

Q5) Attempt any two of the following questions. **[10]**

- a) Causes of Regionalism
- b) New Economic Policy
- c) Features of Restructuring of Constituencies
- d) Features of Secularism

* * *

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4061

[6539]-533

M.A. (Part-II)

POLITICAL SCIENCE

POL 651MJ :Political Process in India

(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) भारताचे आर्थिक विकासाचे प्रारूप स्पष्ट करा.
- ब) मंडोलोत्तर कालखंडातील ओबीसी राजकारणाच्या वाटचालीचा आढावा घ्या.

प्र.2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) 1980 पासूनचे जमातवादी राजकारण लिहा.
- ब) भारतातील आंतरराज्यीय वादांची कारणे स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) भारतीय राजकारणातील जातीची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील नक्षलवादी चळवळीचे स्वरूप आणि परिणाम यांचे टीकात्मक परीक्षण करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) 2014 च्या निवडणुक राजकारणाची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.
- ब) भारतातील प्रादेशिक असमतोलाची समस्या आणि त्यावरील उपायांची चर्चा करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा. [10]

- अ) प्रदेशवादाची कारणे
- ब) नविन आर्थिक धोरण
- क) मतदारसंघ पुनर्रचनेची वैशिष्ट्ये
- ड) धर्मनिरपेक्षतेची वैशिष्ट्ये

* * *

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE4062

[Total No. of Pages : 2

[6539]-534

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

POL - 652 MJ : Public Policy in India

(2023 Pattern) (CBCS) (NEP 2020) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following question. (300 words) **[15]**

- a) What is the Public Policy? Explain the importance of Public Policy.
- b) Write the role of the Judiciary in Public Policy making.

Q2) Answer any one of the following question. (300 words) **[15]**

- a) What is the socialistic perspective? Explain the features of the socialistic perspective to policy making.
- b) State the main provisions of the National Agricultural Policy 2000.

Q3) Answer any one of the following question. (300 words) **[15]**

- a) Analyze policy making in developed countries.
- b) Explain the creation of a new education policy & its objectives.

Q4) Answer any one of the following question. (300 words) **[15]**

- a) Explain the role of media in public policy making.
- b) Explain the understanding of public policy from distributive perspective.

Q5) Write short notes. (any two) **[10]**

- a) Features of an effective policy.
- b) Challenges in policy making.
- c) Public policy & Neo - liberal perspective.
- d) National Health Policy 2017.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4062

[6539]-534

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

POL - 652 MJ : Public Policy in India

(2023 Pattern) (CBCS) (NEP 2020) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) सार्वजनिक धोरण म्हणजे काय? सार्वजनिक धोरणाचे महत्व स्पष्ट करा.
ब) सार्वजनिक धोरण निर्मितीमधील न्यायव्यवस्थेची भूमिका लिहा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) समाजवादी दृष्टीकोन म्हणजे काय? धोरण निर्मितीच्या समाजवादी दृष्टीकोनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) राष्ट्रीय कृषी धोरण 2000 च्या मुख्य तरतुदी सांगा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) विकसित देशांमधील धोरण निर्मितीचे विश्लेषण करा.
ब) नवीन शैक्षणिक धोरणाची निर्मिती व उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) धोरण निर्मितीमधील प्रसारमाध्यमांची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) वितरणात्मक दृष्टीकोनातून सार्वजनिक धोरणाचे आकलन स्पष्ट करा.
- प्र.5)** टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]
अ) प्रभावी धोरणाची वैशिष्ट्ये
ब) धोरण निर्मितीमधील आव्हाने
क) सार्वजनिक धोरण आणि नव-उदारमतवादी दृष्टीकोन
ड) राष्ट्रीय आरोग्य धोरण - 2017

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4063

[Total No. of Pages : 4

[6539]-535

S.Y. M.A.

POLITICAL SCIENCE

POL-660-MJ : Twentieth Century Political Theory

(NEP) (2023 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following (300 words)

[15]

- a) Examine Antonio Gramsci's perspective on revolution.
- b) Critically examine John Rawl's theory of Justice.

Q2) Attempt any one of the following (300 words)

[15]

- a) Explain the contribution of Frantz Fanon to anti-colonial thought.
- b) Explain the main features of Jurgen Habermas's discourse ethics.

Q3) Attempt any one of the following (300 words)

[15]

- a) Explain the role of civil society in Gramsci's theory of hegemony.
- b) Examine the views of John Rawl's regarding international Justice.

P.T.O.

Q4) Attempt any one of the following (300 words)

[15]

- a) Critically examine Fanon's analysis of colonialism and its impact.
- b) Discuss Habermas's concept of the public sphere

Q5) Write any two short notes

[10]

- a) Hegemony
- b) Veil of Ignorance
- c) Problem of Blackness
- d) Cosmopolitanism.

Total No. of Questions : 5]

PE-4063

[6539]-535

S.Y. M.A.

POLITICAL SCIENCE

POL-660-MJ : Twentieth Century Political Theory

(NEP) (2023 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]

- अ) अँटोनिओ ग्रामशी यांच्या क्रांती विषयक दृष्टीकोनाचे परीक्षण करा.
- ब) जॉन रॉल्स यांच्या न्यायसिद्धांताचे टीकात्मक परीक्षण करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]

- अ) फ्रांट्झ फॅनॉन यांचे वसाहतवाद विरोधी विचार सरणीमधील योगदान स्पष्ट करा.
- ब) युर्गेन हाबर्मास यांच्या संवादात्मक नीतिशास्त्राची प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]

- अ) अँटोनिओ ग्रामशी यांच्या वर्चस्वाच्या सिद्धांतात नागरी समाजाची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) आंतरराष्ट्रीय न्यायाच्या संदर्भात जॉन रॉल्स यांच्या विचारांचे परीक्षण करा.

- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
- अ) फ्रांझ फॅनॉन यांच्या वसाहतवादाच्या विश्लेषणाचे व त्याच्या परिणामाचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- ब) युर्गेन हाबर्मास यांच्या 'सार्वजनिक क्षेत्र' या संकल्पनेची चर्चा करा.

- प्रश्न 5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. [10]
- अ) वर्चस्व / घुरिणत्व
- ब) अज्ञानाचा पडदा
- क) कृष्णवर्णीयतेचे प्रश्न
- ड) विश्व बंधुत्व

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE4064

[Total No. of Pages : 2

[6539]-536

S.Y.M.A.

POLITICAL SCIENCE

**POL 661 MJ : Politics of South Asia (Pakistan, Bangladesh and Sri Lanka)
(2023 Pattern) (Semester - IV) (Credit System)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following question (In 300 words) **[15]**

- a) Describe the geopolitical features of South Asia.
- b) Analyze the impact of colonialism on the modern history of South Asia.

Q2) Attempt any one of the following question (In 300 words) **[15]**

- a) Explain the nature of the political system in Pakistan and its challenges.
- b) Evaluate the major political parties and party politics in Bangladesh.

Q3) Attempt any one of the following question (In 300 words) **[15]**

- a) Analyze the issue of minorities and ethnic conflict in Shri Lanka.
- b) Discuss the major social divisions in Pakistan and their impact on politics.

Q4) Attempt any one of the following question (In 300 words) **[15]**

- a) Discuss the issue of cross-border terrorism in South Asia, its causes, impact, and measures taken to counter it.
- b) State the reasons for the failure of SAARC.

Q5) Attempt any Two short note from the following questions. **[10]**

- a) Issue of "Stabilising Democracy in South Asia.
- b) Minority issues in Pakistan
- c) Causes of Terrorism
- d) The influence of international organizations in resolving South Asian conflicts.

* * *

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4064

[6539]-536

S.Y.M.A.

POLITICAL SCIENCE

POL 661 MJ : Politics of South Asia (Pakistan, Bangladesh and Sri Lanka)
(2023 Pattern) (Semester - IV) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]

- अ) दक्षिण आशियाच्या भौगोलिक-राजकीय वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.
- ब) आधुनिक दक्षिण आशियाच्या इतिहासावर वसाहतवादाच्या प्रभावाचे विश्लेषण करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]

- अ) पाकिस्तानमधील राजकीय व्यवस्थेचे स्वरूप आणि त्यातील आव्हाने स्पष्ट करा.
- ब) बांगलादेशातील प्रमुख राजकीय पक्ष व पक्षीय राजकारणाचे मूल्यांकन करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]

- अ) श्रीलंकेतील अल्पसंख्याक व वांशिक संघर्षाच्या प्रश्नाचे विश्लेषण करा.
- ब) पाकिस्तानातील प्रमुख सामाजिक विभागणी व त्यांच्या राजकारणावर होणाऱ्या परिणामांवर चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]

- अ) दक्षिण आशियातील सीमा-पार दहशतवादाचा प्रश्न, त्याची कारणे, परिणाम आणि त्यावर नियंत्रणासाठी घेतलेल्या उपाययोजनांची चर्चा करा.
- ब) सार्कच्या अपयशाची कारणे नमूद करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. [10]

- अ) दक्षिण आशियातील लोकशाही स्थिरतेचा प्रश्न
- ब) पाकिस्तानमधील अल्पसंख्याकांचे प्रश्न
- क) दहशतवादाची कारणे
- ड) दक्षिण आशियातील संघर्ष सोडवण्यात आंतरराष्ट्रीय संघटनांचा प्रभाव

* * *

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE4065

[Total No. of Pages : 2

[6539]-537

Second Year M.A.

POLITICAL SCIENCE

POL-662-MJ : Election Study

(2023 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

- Q1)** Attempt any one question of the following (in 300 words). **[15]**
a) Explain the types of elections in India.
b) Explain the electoral process and point out its demerits.
- Q2)** Attempt any one question of the following (in 300 words). **[15]**
a) Discuss the challenges faced by electoral analysis in India.
b) Evaluate the roles of caste and religion in electoral politics in India.
- Q3)** Attempt any one question of the following (in 300 words). **[15]**
a) Explain the Importance of elections in India.
b) Write in detail about the Representation of the people Act.
- Q4)** Attempt any one question of the following (in 300 words). **[15]**
a) What is an election survey? Explain its types.
b) Write a essay on India's election funding system.
- Q5)** Write any Two short notes from the following. **[10]**
a) Electronic voting machine
b) Delimitation of constituency
c) Lokniti - CSDS
d) Major determinant of election - Media.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4065

[6539]-537

Second Year M.A.

POLITICAL SCIENCE

POL-662-MJ : Election Study

(2023 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) भारतातील निवडणूकांचे प्रकार स्पष्ट करा.
ब) निवडणूक प्रक्रिया समजावून सांगा आणि त्यातील दोष दाखवा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) भारतातील निवडणूक विश्लेषणा समोरील येणाऱ्या आव्हानांची चर्चा करा.
ब) भारतातील निवडणूकीच्या राजकारणात जात आणि धर्म यांच्या भूमिकांचे मूल्यापन करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) भारतातील निवडणूकांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
ब) लोकप्रतिनिधी कायद्याबद्दल तपशीलवार लिहा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दांत) [15]
अ) निवडणूक सर्वेक्षण म्हणजे काय? आणि त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
ब) भारताच्या निवडणूक निधी प्रणालीवर निबंध लिहा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. [10]
अ) इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र
ब) परिसीमन (मतदारसंघ परिसीमन)
क) लोकनिती-सीएसडीएस
ड) निवडणूकीचे प्रमुख निर्धारक-मीडिया

* * *

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE4066

[Total No. of Pages : 2

[6539]-538

M.A. - II

POLITICAL SCIENCE

POL 663 MJ : Indian Political Thinkers

(2023 CBCS Pattern) (Semester - IV) (4 Credit)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

- Q1)** Attempt any one question of the following (300 words) **[15]**
- a) Explain the Contribution of Raja Rammohan Roy in religious and social thought in the formation of Modern India.
  - b) Why Lokmanya Tilak is called the 'Father of Indian Unrest'? Explain.
- Q2)** Attempt any one question of the following (300 words) **[15]**
- a) Evaluate Mahatma Gandhi's thoughts on truth and non-violence.
  - b) Explain M.N. Roy's views on neo-humanism
- Q3)** Attempt any one question of the following (300 words) **[15]**
- a) State the salient features of Raja Rammohan Roy's political and economical thoughts.
  - b) Analyze Lokmanya Tilak's Chatusutri program in detail.
- Q4)** Attempt any one question of the following (300 words) **[15]**
- a) What are the tools of Satyagraha mentioned by Mahatma Gandhi? Explain their importance in modern times.
  - b) Discuss the salient features of M.N. Roy's organized democracy.
- Q5)** Attempt any Two short notes of the following. **[10]**
- a) Brahmo Samaj
  - b) Lokmanya Tilak's cultural nationalism
  - c) Mahatma Gandhi's concept of trust
  - d) M.N. Roy's thoughts on Co-operative and planned economy.

PTO.

Total No. of Questions : 5]

PE4066

[6539]-538

M.A. - II

POLITICAL SCIENCE

POL 663 MJ : Indian Political Thinkers
(2023 CBCS Pattern) (Semester - IV) (4 Credit)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) आधुनिक भारताच्या जडणघडणीत राजा राममोहन रॉय यांचे धार्मिक व सामाजिक विचारातील योगदान विशद करा.
ब) 'भारतीय असंतोषाचे जनक' असे लोकमान्य टिळकांना का संबोधले जाते? स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) म. गांधींचे सत्य व अहिंसा विषयक विचारांचे मूल्यमापन करा.
ब) एम. एन. रॉय यांचे नव-मानवतावादा विषयीचे विचार स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) राजा राममोहन रॉय यांच्या राजकीय व आर्थिक विचारांचे ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.
ब) लोकमान्य टिळकांच्या चतुःसूत्री कार्यक्रमाची सविस्तर मीमांसा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (300 शब्दात) [15]

- अ) म. गांधींनी सांगितलेली सत्याग्रहाची साधने कोणती? त्यांचे आधुनिक काळातील महत्व स्पष्ट करा.
ब) एम. एन. रॉय यांच्या संघटित लोकशाहीची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा. [10]

- अ) ब्राह्मो समाज
ब) लोकमान्य टिळकांचा सांस्कृतिक राष्ट्रवाद
क) म. गांधींची विश्वस्त संकल्पना
ड) सहकारी आणि नियोजित अर्थव्यवस्थे विषयक एम. एन. रॉय यांचे विचार

* * *